

LLUÍS COMPANYS

Bona tarda a tothom,

Ens trobem avui reunits aquí, davant de la figura del president de la Generalitat de Catalunya **Lluís Companys i Jover**, per recordar la seva persona i la seva obra, quan fa 83 anys del dia del seu vil afusellament pel règim franquista, a Montjuïc, el dia 15 d'octubre de 1940.

Lluís Companys i Jover va néixer l'any 1882 en un poblet anomenat el Tarròs, a la comarca de l'Urgell. Amb 16 anys va ingressar a la Universitat de Barcelona per estudiar Dret. Ben aviat va començar la seva activitat política. Després de llicenciar-se ingressarà a la Unió Republicana que l'any 1910 desembocarà en la Unió Federal Nacionalista Republicana.

Lluís Companys complementava l'activitat política amb la seva actuació com a advocat sindicalista i com a periodista compromès. L'any 1920, després de la vaga de la Canadenca, **Companys** serà detingut quan anava a defensar al seu amic Salvador Seguí ("el Noi del Sucre"), de qui aquest any es commemoren els 100 anys del seu assassinat, líder anarcosindicalista, fill del poble veí de Tornabous i amb qui havia jugat de petit. I deu dies després, l'advocat i polític republicà Francesc Layret serà assassinat quan anava a exercir la defensa de Seguí i **Companys**.

Layret, Seguí i **Companys**, referents del compromís amb els ideals de transformació social i política de Catalunya, havien coincidit a la presó Model de Barcelona, havien compartit anhels, no exempts de diferències, però sempre cercant el camí de la justícia social. I, tot just per aquest compromís, tots tres, com sabem, tindran un final tràgic i violent.

Sempre dins de l'àmbit de la ideologia catalanista i republicana, **Lluís Companys** passarà per diferents partits fins arribar l'any 1931 a la constitució d'Esquerra Republicana de Catalunya. Durant els anys trenta, entre d'altres càrrecs públics, fou diputat al Congrés, governador civil de Barcelona, president del Parlament de Catalunya, Ministre de Marina i president de la Generalitat de Catalunya entre 1933 i 1940.

Després dels Fets d'Octubre de 1934 va ser condemnat a 30 anys de presó, però el febrer de 1936, serà amnistià i restituït com president de la Generalitat de Catalunya i acabada la Guerra Civil espanyola va marxar cap a l'exili a França. El setembre de 1940 va ser segrestat per la Gestapo i lliurat a la policia franquista. Vint-i-dos dies després fou jutjat i condemnat en un Consell de Guerra.

Una trajectòria vital i política compromesa en la defensa de la justícia, de la llibertat i dels valors republicans, tant en temps de pau com de guerra, fins al final. Un polític que es convertirà en un mite en la memòria popular i el símbol de la Catalunya republicana.

Després d'aquestes referències obligades a la figura del president **Companys**, vull fer unes breus consideracions al voltant del que es coneix com a memòria democràtica.

L'any 2016, a Tarragona, es va iniciar la proposta de ruta pedagògica *Els llocs de la Memòria de la Guerra Civil i la repressió franquista a Tarragona*. Una iniciativa organitzada pel CRP del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i l'AHCT de l'Ajuntament de Tarragona.

L'objectiu d'aquesta proposta didàctica és afavorir el coneixement dels nois i noies de secundària del període de la Guerra Civil i la repressió franquista posterior. Un activitat que es basa en la proximitat directa en el temps i en l'espai. És un període que, d'una manera o d'una altra, van viure els seus besavis i avis. I, també, una proximitat física als llocs de Tarragona, la ciutat, per la qual es mouen habitualment els joves, plena d'edificis i llocs impregnats d'aquesta història que ressegueix la ruta. És aquesta proximitat la que pot permetre que pugui ser una experiència perdurable per a l'alumne.

Fins ara, han estat 75 rutes, sol·licitades per 23 centres docents, amb assistència de 2.500 alumnes, acompanyats per 130 professors.

Tanmateix, en una d'aquestes rutes, un alumne ens va dir literalment que **Lluís Companys** havia sigut un assassí, que havia permès que milers de persones fossin víctimes de la violència revolucionària. Passada la sorpresa inicial, li vàrem intentar explicar amb dades històriques irrefutables quina era la veritat.

Els joves, com els adults, poden rebre a través de la xarxes socials i d'internet una gran quantitat de relats falsos i manipuladors que actualment l'ensenyament formal difícilment pot contrarestar.

La normativa que a Catalunya fixa el currículum de secundària, contempla que els alumnes hauran d'establir relacions entre el present, el passat i el futur, en la mesura que el passat facilita la comprensió del present, així com per entendre que el futur serà conseqüència de les decisions en el present.

Ara bé, amb un temari tan ampli, tant per la cronologia que abasta com per l'extensió del seu contingut, quan finalitza l'ensenyament obligatori quin coneixement tenen els alumnes de la nostra història recent? Més aviat ben poc.

Desenterrar ara la memòria és una tasca més feixuga. Una tasca que no ha de dependre exclusivament de les principals institucions que la vertebrin, com el Memorial Democràtic. És imprescindible expandir la base social dels receptors del missatge, la ciutadania, i especialment, dels més joves. Aquest objectiu ja no es pot aconseguir si no és potenciant una programació oberta, sistemàtica, persistent i constant.

I cal aprofundir en aquesta tasca per no perdre les referències necessàries. Personatges com el president **Lluís Companys**.

Per aquest motiu, el projecte de llei de memòria democràtica de Catalunya que s'està tramitant al Parlament de Catalunya, inclou en els currículums educatius des de l'educació primària la "memòria democràtica com a garantia de no repetició", amb "eines pedagògiques i formació dels docents". Aquest és un dels camins a recórrer i que vull reivindicar en un dia com el d'avui.

Tots els que som aquí i els que no hi són però que formen part del nostre entorn social, tenim i tenen clar qui va ser i què va fer **Lluís Companys**. Però no tinc clar quina part de la nostra societat coneix el president i pot valorar correctament la seva trajectòria entre les dècades dels anys 20 i 30 del segle passat.

Malauradament, pel que fa a les polítiques de memòria s'ha començat tard, molt tard. Fins l'any 2007, trenta anys després del restabliment de la democràcia no s'aprovarà la primera llei de Memòria Històrica. Tanmateix, entre 2011 i 2018, el seu desplegament quedarà gairebé paralitzat, recordeu el president Rajoy vantant-se d'haver-li dedicat pressupost zero en 7 anys.

En un article publicat l'any 2017, el recordat escriptor tarragoní Jordi Tiñena, advertia que passats quaranta anys "el franquisme deixa de ser latent per començar a expressar-se sense complexos i l'extrema dreta es fa cada cop més visible". I això, ara ja és més que evident.

L'any passat, el 2022, s'aprova la nova llei de Memòria Democràtica, però ara, la situació ha canviat i s'ha agreujat. Els nostàlgics i els hereus del franquisme ja estan en bona part dels governs municipals i de les comunitats autònomes de l'estat espanyol, des dels quals es promou la recuperació dels pitjors mites del franquisme per negar les evidències històriques, blanquejar la dictadura i condemnar la democràcia republicana. Tot el que està passant no són fets aïllats sinó que s'emmarca en polítiques públiques que intenten desmuntar els precaris avenços obtinguts.

Per tant, i per acabar, per evitar esdevenir una societat uniformitzada, esmorteïda i que inconscientment abaixa el cap davant de la reacció, com per exemple treure rèdits electorals d'encendre l'anticatalanisme primari, les polítiques de memòria són un dels principals instruments per a construir una ciutadania madura, crítica i democràtica, que vol assolir més igualtat i justícia social.

Aquests son els ideals que **Lluís Companys** va defensar fins al final. Són aquests ideals els que hem de saber traslladar a les noves generacions.

Tarragona, 15 d'octubre de 2023